Problema cuțo-vlahă și activitatea „Legiunii Romane" în timpul ocupației germano-italiene. O perspectivă istorică grecească

Istoriografia greacă a ocultat, încă de la întemeierea sa, problema vlahilor din Grecia şi, în general, din Balcani. Abia recent, istoricii greci au început timid să scrie despre valahi sau aromâni din Grecia. Grecii preferă termenul cuțo-vlah. Anul acesta, în iunie 2025, absolventa Facultății de Istorie, Dimitra-Styliani Gerasi, de la Universitatea Deschisă a Greciei, Şcoala de Ştiinţe Umaniste, Secția de Istorie Greacă Modernă şi Contemporană, a susținut o lucrare de sinteză despre problema vlahilor din Grecia în prima jumătate a secolului XX. Această lucrare de disertație oferă o analiză aprofundată a dimensiunii politice a „Problemei Cuţo-vlahe" (cunoscută şi sub numele de Problema Aromână, conform istoriografiei europene), un fenomen istoric complex care a marcat disputele identitare ale vlahilor între naționalismele grecesc şi românesc, de la mijlocul secolului al XIX-lea până la sfârşitul celui de-al Doilea Război Mondial. Accentul principal al autoarei este pus pe activitatea „Legiunii Romane" în timpul ocupației Axei. Autoarea lucrării utilizează o bibliografie preponderent grecească şi britanică, omiţând cărțile şi studiile de istorie în limba română, fapt ce conferă acestui proiect o subiectivitate care îl îndepărtează de obiectivitatea şi imparțialitatea unei întreprinderi istoriografice. În cele 60 de pagini ale lucrării de master, autoarea exprimă doar punctul de vedere istoriografic grecesc.

Termenul „vlah" în greaca modernă se referea la păstori şi la populația rurală, însă vlahii se autoidentificau ca „Armâni" sau „Aromâni", un nume derivat din latinescul „Romani". Această populație latinofonă din Balcani, cunoscută pentru păstoritul transhuman, comerț şi meşteşuguri, s-a aflat într-o dilemă identitară. Existau două teorii principale privind originile lor: migrația din Balcanii de Nord sau romanizarea populațiilor greceşti autohtone. Colapsul Imperiului Otoman şi apariția statelor naționale în Balcani în secolul al XIX-lea au transformat identitatea vlahilor într-o problemă politică. Identitatea era definită nu doar de limbă, ci şi de elemente culturale, religioase, profesionale şi mituri de origine. Dispersia geografică, mobilitatea şi integrarea lor în clasa urbană greacă otomană au amplificat complexitatea situației.

România a căutat să-şi extindă influența asupra comunităților vlahofone, considerând limba lor latină drept o punte către identitatea românească. În 1860, la Bucureşti, a fost înființat „Comitetul Macedo-Român", care a trimis agenți în Epir şi Macedonia. Prima şcoală românească a fost deschisă în 1864/65 în satul Tyrnavo, sub conducerea lui Apostolos Margaritis (un fost profesor grec). Până la sfârşitul secolului al XIX-lea, existau aproximativ 100 de şcoli româneşti cu 4.000 de elevi şi 300 de profesori, finanțate de România, cu scopul de a-i atrage pe vlahi şi de a-i îndepărta de Patriarhia Ecumenică greacă. Inspector şcolar a fost celebru Apostol Margarit. Totodată, România a avut şi interese geopolitice, căutând să devieze atenția Austro-Ungariei de la Transilvania şi să contracareze influența rusă. Grecia a reacționat puternic, mai ales după ce Imperiul Otoman a recunoscut oficial vlahii ca un grup etno-religios distinct în 1905. Această perioadă a fost marcată de ciocniri violente între grupurile armate greceşti şi vlahii „românizați", care luptau pentru drepturile lor naționale şi lingvistice. De asemenea, Marile Puteri (Austro-Ungaria, Franța, Anglia, Rusia) au manipulat problema vlahă pentru propriile interese. Tensiunile au culminat cu ruperea relațiilor diplomatice greco-române în 1906, pe fondul acuzațiilor reciproce de persecuție şi propagandă.

În 1913, prin Tratatul de la București, prim-ministrul grec Eleftherios Venizelos a acordat autonomie educațională și ecleziastică vlahilor, permițând finanțarea românească sub supraveghere greacă, într-o mișcare diplomatică menită să asigure sprijinul României. În timpul Primului Război Mondial, Italia a trimis trupe în Albania și Epir, prezentându-se ca protectoare a vlahilor românizați. În 1917, dinamicul lider vlah Alcibiade Diamandi, cu studii în România, a proclamat statul „Principatul Pindului" cu simboluri italiene, acțiune care a provocat proteste din partea lui Venizelos și retragerea italienilor. Diamandi fugind astfel în Albania și Italia, devenind om de afaceri român apropiat de guvernele de la București. După Primul Război Mondial și războiul greco-turc, realocarea terenurilor din Macedonia pentru refugiați a afectat puternic pastoralismul vlah și a cauzat dificultăți economice. Mulți vlahi, deși cu o puternică conștiință „națională greacă" (sic), și-au trimis copiii la școli românești din cauza deficiențelor sistemului educațional grec. Între 1925 și 1929, România a oferit pământ și sprijin vlahilor care doreau să se stabilească în Dobrogea. Aproximativ 1.050-1.500 de familii au migrat, renunțând la cetățenia greacă. Cu toate acestea, condițiile din Dobrogea au fost adesea inferioare așteptărilor, iar încercările de întoarcere în Grecia au fost blocate. Emigrația vlahilor în România a fost încurajată de statul român. Relațiile au fost în general bune în perioada interbelică; România a continuat să finanțeze școlile, iar Grecia, având nevoie de sprijinul Societății Națiunilor, a permis funcționarea acestora. Regimul dictatorial al lui Ioannis Metaxas a impus o politică de asimilare forțată. Decretul 122777/1936 a interzis utilizarea publică a dialectului vlah, iar familiile care își trimiteau copiii la școlile românești au fost supuse presiunilor. În noiembrie 1940, guvernul grec a deportat preventiv vlahii „românizați" (de exemplu, 249 persoane la Chios) suspectați de colaborare cu Italia, eliberați ulterior după ocuparea Axei. Italia a folosit limba vlahă și pretențiile de rudenie cu românii pentru a atrage sprijin, prezentându-se drept protectoare a „focarelor de latinitate" din Macedonia. Alcibiade Diamandi, un vlah charismatic cu legături puternice în România și un istoric de oportunism, a revenit în Grecia în 1941, profitând de ocupație pentru a-și promova ambițiile de autonomie vlahă sub protecție italiană. El s-a autoproclamat „Prinț", „Guvernator General al Epirului și Macedoniei" și „Comandant" italian, bazându-și ideologia pe descendența vlahilor din Legiunea a V-a Romană.

La începutul anului 1942, Diamandi a înființat „Legiunea Romană", o organizație paramilitară de vlaho-români înarmați, care însoțeau patrulele italiene. Colaboratorii cheie au fost avocatul Nicolae Matousis și medicul Konstantinos Tachas. Acțiunile Legiunii au inclus închiderea școlilor grecești (de exemplu, Distrato, Smixi) și deschiderea forțată a celor românești, controlul economic (exploatarea lemnului, colectarea taxelor pe lapte și lână), violența personală (Diamandi însuși bătea vlahii care refuzau să colaboreze în Vladogianni), raiduri și jafuri alături de trupele italiene (de exemplu, masacre în Damasi, Domeniko, Tsaritsani), confiscarea de arme și interferențe în sistemul juridic pentru „etero-justiție". Majoritatea vlahilor, cu o puternică conștiință națională greacă (sic), au respins Legiunea. De fapt vorbim de vlahi care nu au acceptat aventrua "italiană" a lui Alcibiadi Diamandi. Evanghelos Averoff-Tositsas și Dr. Nikolaos Raptis au format „Filiki Etaireia" pentru a denunța activitatea Legiunii. Prim-ministrul colaboraționist Tsolakoglou a emis ordine secrete pentru a combate propaganda lui Diamandi. Presa greacă a publicat manifestul lui Diamandi, dar și articole critice care au dus la arestări (de exemplu, Takis Economakis). Rezistența armată (EAM) a organizat grupuri anti-autonomiste și a distribuit publicații clandestine care denunțau Legiunea ca trădătoare. Tentativele de asasinat împotriva lui Diamandi au eșuat. În iunie 1942, Diamandi a părăsit Grecia pentru România, sub diverse speculații (a fost acuzat că ar fi agent român sau că ar fi avut un conflict economic). Conducerea Legiunii a fost preluată de avocatul Nicolae Matousis, care a părăsit-o ulterior pentru o organizație pro-Axă, „Pionierii Noii Europe". Gheorghe Mițibuna, un fost haiduc, a format o unitate anti-partizană în Grevena, care ulterior a fuzionat cu Legiunea sub comanda lui Vasilis Rapotikas. Aceasta a fost singura unitate înarmată a Legiunii care a purtat uniforme italiene. Activitatea Legiunii a slăbit considerabil odată cu intensificarea rezistenței grecești și s-a încheiat practic odată cu capitularea Italiei în septembrie 1943. Mulți legionari s-au retras, unii au fost capturați sau executați de partizani, iar alții s-au alăturat altor organizații colaboraționiste.

După eliberare, membrii Legiunii au fost judecați de Tribunalele Speciale pentru Colaboratori din Larissa, Kastoria, Ioannina și Atena. Diamandi, Matousis și Tsoutras au fost condamnați la moarte în absență. Diamandi a fost prins în România de comuniști în 1948 și a murit la scurt timp, fiind torturat în beciurile securității comuniste. Matousis s-a întors în Grecia în 1964, a contestat condamnarea și a fost eliberat, murind în Larissa în 1991. Alți membri ai Legiunii, inclusiv Kazanas Georgios, Mițibunas Nikolaos și Stefanos Kotsios, au fost condamnați la închisoare pe viață, iar Tachas Konstantinos, Frangos Nikolaos, Pitenis Periklis și Zikos Araia au primit pedepse de 15 ani. Au fost judecați și comercianți de brânză și producători de brânză din regiunea Larissa, acuzați că au confiscat producția de lapte de la crescătorii de animale, dar majoritatea au primit pedepse ușoare.
Conform autoarei studiului, "majoritatea vlahilor au păstrat o conștiință națională greacă, iar numărul celor care au colaborat a fost mic" (sic). Experiența Legiunii a fost un exemplu extrem al modului în care fanteziile politice pot fi instrumentalizate în contextul Balcanilor. Eșecul ei s-a datorat rezistenței organizate a grecilor și opoziției majorității vlahilor. Violența și exploatarea practicată de legionari au alienat chiar și pe vlahii „românizați", ducând la pierderea sprijinului pentru cauzele românești. Acțiunile Legiunii au creat tensiuni profunde în cadrul comunităților vlahe. Limbajul a devenit o problemă politică, iar asocierea sa cu trădarea a dus la declinul rapid al acestuia. Mulți vlahi au evitat să o vorbească sau să-și învețe copiii limba vlahă (proto-română, nota red.), temându-se să fie etichetați ca „românizați". Deși există eforturi din partea asociațiilor culturale de a menține tradițiile vlahe, absența unei politici oficiale de stat pentru conservarea și revitalizarea limbii vlahe pune în pericol existența acesteia. Teza subliniază că diversitatea culturală nu ar trebui percepută ca o bogăție, nu ca o amenințare la adresa coeziunii naționale.

În ansamblu, lucrarea oferă o perspectivă doar ușor nuanțată asupra modului în care grupurile minoritare au fost poziționate în cadrul dinamicii geopolitice mai largi a Balcanilor și modul în care identitatea națională a fost construită, negociată și a rezistat într-un peisaj istoric în schimbare. Se ignoră, din păcate, românitatea vlahilor cu bună știință, la care se adaugă lipsa bibliografiei românești, cu excepția citării lui Th. Capidan. Aceste aspecte fac ca întreprinderea istoriografică să fie departe de imparțialitatea și obiectivitatea necesare istoricului modern. Perspectiva grecească nu lămurește importanța unei minorități istorice românești (vlahe, cuțo-vlahe, aromâne, nota red.) pe teritoriul modern al Greciei. Istoriografia grecească trebuie să ceară ajutorul colegilor istorici din România pentru o analiză obiectivă a istoriei și rolului vlahilor în istoria Greciei.

Ionuț Țene

Puteți face o donație prin transfer bancar:

Fundația Culturală Sarmisegetuza - Cluj
(proprietar NapocaNews.ro)
Cont IBAN: RO85BRDE130SV27532721300

👉 Preferi să donezi rapid online?

Poți sprijini NapocaNews.ro imediat folosind PayPal:

Donate

18-12-2025

Editorial (http://www.napocanews.ro/category/editorial) cuto-vlahi (http://www.napocanews.ro/tag/cuto-vlahi), istorie (http://www.napocanews.ro/tag/istorie), napcoanews (http://www.napocanews.ro/tag/napcoanews), pind (http://www.napocanews.ro/tag/pind), romania (http://www.napocanews.ro/tag/romania), tene (http://www.napocanews.ro/tag/tene)

Robert Alecu: Până aici (http://www.napocanews.ro/2025/12/robert-alecu-pana-aici.html)

Alin Tișe și-a lansat primul roman: "Iubirea căutată prin păcat – Iova". Este a patra carte publicată (http://www.napocanews.ro/2025/12/alin-tise-si-a-lansat-primul-roman-iubirea-cautata-prin-pacat-iova-este-a-patra-carte-publicata.html)

Comentati

- Name (required)
  Your Name
- Mail (required)
  Your Email
- Website
  Your Website

Your Comment Here...

Submit Comment

- Politica (http://www.napocanews.ro/category/politica)
- Spiritualitate (http://www.napocanews.ro/category/spiritualitate)
- Sport (http://www.napocanews.ro/category/a-sport)
- Stirea zilei (http://www.napocanews.ro/category/stirea-zilei)

Ultimele Stiri

- Jurnalistul Cristi Tabără explică ANTISEMITISMUL lui Silviu Vexler, care, prin gestul său grav, gratuit, radical şi nociv, nu doar că ofensează sentimentele majorității, dar el alimentează tocmai antisemitismul (http://www.napocanews.ro/2025/12/jurnalistul-cristi-tabara-explica-antisemitismul-lui-silviu-vexler-care-prin-gestul-sau-grav-gratuit-radical-si-nociv-nu-doar-ca-ofenseaza-sentimentele-majoritatii-dar-el-alimenteaza-tocmai-anti.html)
- Alin Tişe şi-a lansat primul roman: "Iubirea căutată prin păcat – Iova". Este a patra carte publicată (http://www.napocanews.ro/2025/12/alin-tise-si-a-lansat-primul-roman-iubirea-cautata-prin-pacat-iova-este-a-patra-carte-publicata.html)
- Problema cuţo-vlahă și activitatea „Legiunii Romane" în timpul ocupației germano-italiene. O perspectivă istorică grecească (http://www.napocanews.ro/2025/12/problema-cuto-vlaha-si-activitatea-legiunii-romane-in-timpul-ocupatiei-germano-italiene-o-perspectiva-istorica-greceasca.html)
- Robert Alecu: Până aici (http://www.napocanews.ro/2025/12/robert-alecu-pana-aici.html)
- Câştigătorii Galei de Excelenţă „10 pentru Cluj" 2025 – educaţie şi performanţă în rândul elevilor clujeni (http://www.napocanews.ro/2025/12/castigatorii-galei-de-excelenta-10-pentru-cluj-2025-educatie-si-performanta-in-randul-elevilor-clujeni.html)

Parteneri - R3Media.ro

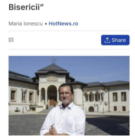
VIDEO | Aceştia v-au spus cum să votaţi | Dragoş Pătraru: Nicuşor Dan pare prăjit complet. Mă întreb dacă nu cumva e cea mai mare ţeapă pe care ne-am luat-o (https://r3media.ro/dragos-patraru-nicusor-dan-prajit-complet-teapa-mare-nivel-presedinte-video/)

Dragoş Pătraru s-a supărat pe Nicuşor Dan şi a zis că ar putea fi cea mai mare ţeapă pe care…
Read more » (https://r3media.ro/dragos-patraru-nicusor-dan-prajit-complet-teapa-mare-nivel-presedinte-video/)

Source: Arhive PARTENER | R3media | Published: 13-11-2025 - 17:51

EPIC FAIL pentru „vânătorii de antisemiţi". Melodia „Avem o ţară", cântată la Catedrala Naţională NU este compusă şi nu îi aparţine lui Radu Gyr (https://r3media.ro/epic-fail-pentru-vanatorii-de-antisemiti-melodia-avem-o-tara-cantata-la-catedrala-nationala-nu-este-compusa-si-nu-ii-apartine-lui-radu-gyr/)

Melodia „Avem o ţară", interpretată de corul Tronos Junior, la Catedrala Naţională nu este o compoziţie şi nu îi aparţine…

Read more » (https://r3media.ro/epic-fail-pentru-vanatorii-de-antisemiti-melodia-avem-o-tara-cantata-la-catedrala-nationala-nu-este-compusa-si-nu-ii-apartine-lui-radu-gyr/)

Source: Arhive PARTENER | R3media | Published: 02-11-2025 - 20:20

VIDEO | Precedent periculos! Organizaţia teroristă ANTIFA, atac pe teritoriul României: A întinat memoria mai multor eroi români, printre care Ştefan cel Mare şi Mihai Viteazul, care erau reprezentaţi la sediul AUR (https://r3media.ro/video-precedent-periculos-organizatia-terorista-antifa-atac-teritoriul-romaniei-memorie-eroi-romani-stefan-cel-mare-mihai-viteazul-reprezentati-sediul-aur/)

Antifa, organizaţie teroristă declarată în SUA, a atacat pe teritoriul României. Bannerele cu eroii români Ştefan cel Mare şi Mihai…

Read more » (https://r3media.ro/video-precedent-periculos-organizatia-terorista-antifa-atac-teritoriul-romaniei-memorie-eroi-romani-stefan-cel-mare-mihai-viteazul-reprezentati-sediul-aur/)

Source: Arhive PARTENER | R3media | Published: 31-10-2025 - 20:08

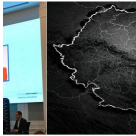
Partenera lui Nicuşor Dan, singura care a respectat tradiţia ortodoxă la sfinţirea Catedralei Mântuirii Neamului: Mirabela Gradinaru a venit cu capul acoperit în biserică (https://r3media.ro/partenera-nicusor-dan-mirabela-gradinaru-traditie-ortodoxa-sfintire-catedrala-mantuirii/)

Preşedintele României, Nicuşor Dan, a fost prezent la slujba sfinţirii Catedralei Mântuirii Neamului, după cum a informat agenţia Basilica a…
Read more » (https://r3media.ro/partenera-nicusor-dan-mirabela-gradinaru-traditie-ortodoxa-sfintire-catedrala-mantuirii/)

Source: Arhive PARTENER | R3media | Published: 26-10-2025 - 12:17

Ni se spune că „Epoca energiei ieftine pentru români s-a încheiat!" dar se ocolește cu grijă MOTIVUL. De ce? (https://r3media.ro/ni-se-spune-ca-epoca-energiei-ieftine-pentru-romani-s-a-incheiat-dar-se-ocoleste-cu-grija-motivul-de-ce/)

Prezentă la a IX-a ediție a Profit Energy Forum, un eveniment de către publicația Profit.ro, Adina Guțiu, Head of Energy…
Read more » (https://r3media.ro/ni-se-spune-ca-epoca-energiei-ieftine-pentru-romani-s-a-incheiat-dar-se-ocoleste-cu-grija-motivul-de-ce/)

Source: Arhive PARTENER | R3media | Published: 10-10-2025 - 22:26